

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

”Vad fan är ett klaver och varför skulle jag trampa i det?”
En sociokulturell studie om idiom

Martin Palmstedt

Specialarbete, 15 hp
Svenska, LSV410
Vårtermin 2013
Handledare: Maja Lindfors Viklund
Examinator: Rakel Johnson

Sammandrag

Den här uppsatsen behandlar idiomatiska uttryck i svenska språket. Undersökningens huvudsyfte har varit att studera hur väl elever i gymnasieskolan känner till och tolkar betydelsen av ett visst antal utvalda idiom. Undersökningen genomfördes med hjälp av enkäter där 84 informanter deltog. Informanterna är fördelade på 18 elever i förort till en storstad och övriga elever är bosatta i en mindre stad. Informanterna fick kryssa i flervalsfrågor om betydelsen av 20 svenska idiom och hur de tolkade dessa. Resultaten visade att det inte fanns några större skillnader på elevernas idiomkunskap beroende på sociokulturell bakgrund, utan snarare att det berodde på elevernas förstaspråk. Vidare gick det att se utifrån resultatet att vissa av idiomerna, till exempel Få sina fiskar varma, var svåra att förstå oberoende på undersökningens olika faktorer. Det visar sig även att kroppsdelidiom är de enklaste idiomerna att förstå och tolka

Nyckelord: *Idiom, sociokulturell, elever, svenska som andraspråk.*

Innehåll

1. Introduktion.....	1
1.1. Syfte, frågeställningar och hypotes.....	1
2. Teoretisk bakgrund	2
2.1. En definition av begreppet <i>idiom</i>	2
2.2. Idiomet som metafor	3
2.3. Studier om idiomförståelse och tolkningsstrategier	5
3. Metod och material	6
3.1. Utformning av enkäten.....	6
3.1.1. Val av idiom.....	7
3.1.2. Distraherande alternativ	8
3.2. Informanterna	8
4. Redovisning.....	9
4.1. Idiomens betydelse.....	9
4.1.1. Sociokulturellt område.....	10
4.1.2. Förstaspråk	11
4.1.3. Årskurs	13
4.2. Lätta och svåra idiom.....	14
4.2.1. Lätta idiom	14
4.2.2. Svårare idiom	15
4.3. Förståelsedifferenser mellan informanterna	15
4.4. Hur tolkar eleverna idiomerna?.....	16
4.4.1. Fråga 1. Erik fick sina fiskar varma efter middagen	16
4.4.2. Fråga 10. Min flickvän verkade falla.....	18
4.4.3. Fråga 3. Måns satt med armarna i kors när vi jobbade.....	19
5. Slutsats	19
6. Källförteckning	21

Tabeller

<i>Figur 1. Tabell över enkätresultat från samtliga elever</i>	10
<i>Figur 2. jämförande resultat från småstad och förort.....</i>	11
<i>Figur 3. Informanternas svar beroende på förstaspråk.</i>	12
<i>Figur 4. Samtliga resultat beroende på årskurs.</i>	13
<i>Figur 5. Samtliga idiom och resultat från samtliga informanter.</i>	14

1. Introduktion

Under vårterminen 2012 genomförde jag en mindre undersökning bland familj och vänner om deras kunskap av ett antal svenska idiom.

Syftet med undersökningen var att försöka få ett grepp om huruvida bättre grader av utbildning hade något att göra med förståelsen av idiomatiska uttryck. Det hade ingen större betydelse. Alla var vuxna och verkade känna till idiomerna, om än vissa något flyktigt.

Vad jag dock fastnade för var de många invändningarna jag fick angående vad som faktiskt var idiom. Vissa ansåg att *surt sa räven* var ett idiom, medan en annan hävdade att *carpe diem* skulle kunna vara ett idiom. De är också uttryck och ordstäv som förmedlar något annat än vad som faktiskt sägs. Det kändes intressant att vidare undersöka vad det var som gjorde idiomerna förståeliga, trots att man aldrig hört dem förut, samt vad som faktiskt var idiom. Därför kommer denna undersökning att behandla hur elever i gymnasieskolan tolkar metaforiken bakom idiomerna, eftersom jag anser att idiomets största styrka är just dess metaforiska inslag.

Jag kände dock att jag var tvungen att se om det kunde finnas några andra speciella faktorer som kunde försvåra avkodningen av idiom, eftersom min tidigare undersökning inte kunde visa så mycket i den vägen.

1.1. Syfte, frågeställningar och hypotes

Syftet med denna studie är att undersöka i vilken utsträckning elever i gymnasiet förstår vissa typer av idiom. Jag ämnar även undersöka om kunskapen av idiomatiska uttryck skiljer sig mellan elever med olika sociokulturell bakgrund, alltså elever som har sin bakgrund i olika delar av samhället. I denna studie kommer grupperna att kallas *storstadsförort* respektive *småstad*. Något som även är intressant för denna studie är huruvida förstaspråk påverkar förståelsen av idiom. Därför kommer jag även undersöka om avkodningen av de metaforiska uttrycken påverkas av det faktum att eleven har svenska som förstaspråk eller som andraspråk. Slutligen ska informanternas tolkningsstrategier gås igenom och analyseras.

Hypotes och utgångspunkt för denna studie är att det finns en viss skillnad i hur elever förstår idiom samt förutsättningarna för kunskap om dessa, beroende på dels sociokulturell bakgrund, dels på det

metaforiska inslaget i idiom. När det gäller elever med svenska som andraspråk, antar jag inte att dessa generellt sett förstår idiom sämre än eleverna med svenska som förstaspråk, eftersom idiomatiska uttryck och andra ordstäv även finns i de flesta andra språk Lindfors Viklund (1991). Förmodligen kommer det istället att avgöras delvis av andraspråksinlärnarnas progression i svenska språket och hur de förstår undersökningens idiom.

2. Teoretisk bakgrund

I den teoretiska bakgrunden nedan får läsaren en inblick i olika definitioner av begreppet *idiom*. Läsaren kommer också att få bekanta sig med det metaforiska inslaget hos idiom, samt hur tolkning av idiom kan gå till. Sist kommer tidigare studier som handlar om idiomförståelse att sättas i fokus.

2.1. En definition av begreppet *idiom*

Språkforskare har länge diskuterat kring vad som faktiskt kan tänkas vara ett *idiom*, eller ett *idiomatiskt* uttryck, och därför är det även viktigt för denna undersökning att ge en klar bild över vad som kan räknas till *idiom*. Det finns inget egentligt rätt svar på frågan om vad som är ett *idiom* utan istället finns det flera olika definitioner av begreppet, med vissa variationer. En av de vanligaste frågorna är huruvida ett *idiom* måste vara metaforiskt eller inte.

När det gäller frågan om semantisk genomskinlighet finner vi bland annat Anward & Linell (1976:82), som talar om *idiom* som ”flerledade uttryck vars betydelse inte har någon som helst relation till konstituenternas ('bokstavliga') betydelser”. Detta betyder att *idiom* kan uppfattas både bildligt och bokstavligt. I motsats till det finner vi bland annat Niemi (2002), som nämns hos Sköldberg (2004:8). Niemi undersökte 228 *verbfrasidiom* och fann att endast 82% av dessa var metaforiska, varför hon menar att metaforik inte är obligatoriskt för *idiom*.

Andra problem, så som fixering och komposition är också något som är vanliga definitionsfrågor hos *idiom*. Vissa forskare, däribland Wood (1986), här i Sköldberg (2004:22), menar att *idiom* inte behöver bestå av flera separata lexikala enheter. Detta skulle betyda att sammansättningar också är *idiom*. Enligt Svensén (2004:240) finns denna tanke även hos Makkai (1969). Vidare skriver Sköldberg (2004:23) att Wood

endast betraktar helt fixerade uttryck som *idiom*. Det kan förekomma vissa variationer i *idiom*, men det är viktigt att *idiomet* fortfarande har kvar sitt ursprungliga idéinnehåll om det görs en förändring.

En viss böjning och fixering kan accepteras utan att det blir någon större betydelseskilnad i. Till exempel går det att böja utifrån den omgivande kontextens tempus, men *idiomets* numerus och species förändras sällan (Svensén 2004:240).

Definitionsproblematiken när det gäller avgränsning av *idiom*-begreppet gör att det är viktigt för undersökningen att ha en fast definition av *idiom*-begreppet. För att föra tesen om att *idiom* ska vara metaforiska kommer de hädanefter att definieras utifrån Sköldbergs (2004:275) beskrivning av dem:

Ett prototypiskt idiom är en institutionaliserad sammanställning av lexikaliska enheter och bildar som helhet en syntaktisk konstruktion, som utan att ha huvudsakligen grammatisk eller textbindande funktion fungerar som en del av en mening eller sats, har relativt fixerad form samt en figurativ betydelse som inte är härledbar ur de ingående ordens betydelse (Sköldberg 2004:275).

2.2. Idiomet som metafor

I föregående avsnitt definieras *idiom* som metaforiska, lexikaliserade fraser, vilket innebär att *idiom* ska ha ett bildspråkligt innehåll. Detta är dock en fråga som man har och har haft delade meningar om forskare sinsemellan. Flera forskare har haft som utgångspunkt att idiom en gång varit metaforiska, men att de senare tappat sitt metaforiska innehåll. Därför har många idiom kommit att kallas döda metaforer, då de inte längre skapar samma metaforiska associationer (Sköldberg 2004:192). Sköldberg nämner Dahllöf, som bland annat betraktar *lägga korten på bordet* som en död metafor.

I motsats till detta finner vi Lakoff och medarbetare, som på många sätt och vis rört om i *grytan* med den konceptuella metafor-teorin, vilken ”mest konsekvent uppmärksammat ymnigheten och systematiken i våra vardagliga metaforer” (Svanlund 2001: 14). Bland annat diskuterar Lakoff ett fenomen som han kallar *cross-domain mapping*. Med detta begrepp beskriver han metaforers dubbelhet, alltså att de både kan återge en bokstavlig och en metaforisk innebörd, som projiceringar av konceptuella element från en erfarenhetsdomän till en annan (Svanlund 2001:14). Dessa erfarenhetsdomäner rör sig mellan en källdomän och en måldomän. Sköldberg menar att *lägga korten på bordet* inte är någon död metafor, utan att det uppstår en överföring mellan

erfarenhetsdomänen kortspel, till en mer allmän domän, alltså informationsspridning (Sköldberg 2004:194). Det finns stora likheter med att visa en hand i kortspel och att exponera tidigare okända avsikter, och det är just detta som gör att de korrelerar väl med varandra.

Svanlund (2001) har forskat kring bildligheten hos lexikaliserade vikt- och tyngdmetaforer. Med bildlighet menas att ett uttryck faktiskt aktiverar föreställningar från källdomänen och har att göra med om bildligheten är stark eller blek. I sin studie kommer Svanlund fram till att det först och främst är källdomänens karaktär som bestämmer graden av bildlighet. Åldern på ordet är inte väsentligt, snarare om företeelsen fortfarande är förekommande. Han redovisar i detta avseende ordet *ok* i jämförelse med *börda*. Att *ok* är blekare beror inte på att det är ett gammalt ord, utan på att det har försvunnit ur vår världsbild, i och med att vi inte längre använder det (Svanlund 2001: 329).

Vidare har Lakoff & Johnson (1987) försökt illustrera hur metaforiska begrepp härstammar från "kunskap om vår egen kropp och hur dess funktioner orienterar oss i världen" (Lindfors Viklund 1991:12). Utgår vi från detta baseras många idiom på vår egen konceptuella kunskap om världen. Lakoff & Johnson presenterar något de kallar "Kinesthetic Image schemas" (1987:271–275) och de använder fyra grupper av schemata. Den första, som kallas "The Container Scheme", beskriver hur våra kroppar antingen rymms i behållare eller behandlas som behållare, vilka rymmer våra känslor, såsom glädje och ilska. Det andra schemat kallas "The Part – Whole Scheme". Med detta förstås frågan om hur vi som människor uppfattar vår värld som en del av en helhet. Bäst kontroll har vi över vår kropp och dess olika kroppsdelar, men vi kan också vara en del av något större. Utifrån "The Part – Whole Scheme" och "The Container Scheme", kan vi härleda en mängd kroppsdelsideiom, samt idiom som *hoppa i galen tunna*, som avser ett begränsat rum. Resterande två, "The Link–Scheme" och "The Source–Path–Goal Scheme" kategorier behandlar bundenhet och destination.

Utifrån denna sammanfattning kan vi se att metaforer och vissa idiom bygger på universella och naturliga företeelser, vilket gör att vissa bör gå att tolka utan tidigare exponering. Vissa idiom kan dock vara svårare att förstå, till exempel strikt kulturellt präglade idiom, eller idiom som har en ålderdomlig, eller svårbegriplig källdomän. De som troligen är enklast att förstå är de så kallade kroppsdelsideiomen, samt idiom som härrör ur vardagsobservationer.

2.3. Studier om idiomförståelse och tolkningsstrategier

Det har gjorts ett antal undersökningar genom åren som behandlar tolkning av och kunskap om idiomförståelse, samt vilka tolkningsstrategier som används i mötet med okända idiom. En av dessa är Lindfors Viklunds (1991) undersökning av vuxna informanter med annat förstaspråk än svenska. Huvudsyftet med undersökningen var att få en bild över invandrares kunskap om svenska idiom och de strategier som informanterna använde för att tolka metaforiken bakom idiomerna. En liknande studie, inriktad på de strategier som används när man försöker tolka idiom är genomförd av Cacciari (1993) med vuxna informanter. Studien visar att kontexten är viktig för tolkning av okända idiom, men det verkade inte vara avgörande. Informanterna använder sig istället av ett flertal olika strategier för att uttyda betydelsen hos idiom.

Cacciari ser fem olika strategier hos sina informanter:

Type 1. Look for another idiom that is similar to some extent.

Type 2. Interpret one consistent literally and use also the other words composing its semantic field to infer the meaning of the idiom.

Type 3. Look for a cause-effect relationship

Type 4. Consider the semantics of the words composing the idioms and try to derive a possible meaning of the idiom.

Type 5. Try to visualize an image of the action/state described (Cacciari 1993:40-41).

Om vi ser till de strategier som Lindfors Viklunds informanter använder (1991:16- 18,23-24) kan vi se att de i stort sett utgörs av samma avkodningsstrategier. Speciellt för dessa informanter var också att de sökte efter motsvarigheter till de okända idiomerna i sina förstaspråk, vilket verkar ha underlättat för dem. Slutsatsen av undersökningen är att den metaforiska innebörden hos idiom har universell karaktär, eftersom de ofta finns i flera språk och att den fasta formen hos idiom gör att de inte kan användas i mer än en speciell betydelse och under särskilda förutsättningar (1991:26).

Prentice och Sköldberg (2010) genomförde en undersökning bland gymnasieelever i flerspråkiga storstadsområden. De avsåg att ta reda på i vilken omfattning elever använder figurativa ordförbindelser och om eventuella skillnader i idiom användning bland elever kan kopplas till informanternas språkliga och kulturella bakgrund. De kommer fram till att konventionaliserade liknelser, alltså ett "etablerat sätt att uttrycka ett språkligt innehåll (2010:8)", är förhållandevis lågfrekventa i elevers skrivande, men att elever ändå använder dem till viss grad i skriven text

och har kunskap om dem. Det visar sig ändå att enspråkiga elever använder fler konventionaliserade uttryck än andra elevgrupper, speciellt i jämförelse med elever med annat förstaspråk som börjat tala svenska före sex års ålder (ibid:30–31).

3. Metod och material

I denna uppsats har jag valt att göra en mindre omfattande enkätundersökning där elever i gymnasiet får besvara frågan om huruvida de använder och förstår ett visst antal svenska idiomatiska uttryck. Jag valde att använda mig av enkäter, i och med att man på detta sätt kan nå ut till ett relativt stort antal elever på ett snabbt och smidigt sätt. För att se till att eleverna förstod syftet med enkäten och för att underlätta eventuella missförstånd hos eleverna, gjorde jag personliga besök i varje klass med en introduktion till enkäten. Eleverna har fått 20 minuter på sig att fylla i enkäten som har delats ut i början på lektion. Ett alternativ hade varit att skicka ut enkäten till klassens lärare med instruktioner. För att undvika att eleverna fick olika instruktioner från sina respektive lärare och därigenom få otillbörliga fördelar valde jag därför själv att medverka i klasserna under samtliga enkätundersökningar.

Ett alternativ till enkätundersökningen hade varit att undersöka elevers kunskap om idiom genom muntliga intervjuer. En mindre pilotstudie gjordes på detta sätt med vänner och familj. Under dessa märkte jag dock att det fanns en risk att jag själv avslöjade de rätta alternativen för informanterna, till exempel via kroppsspråket, intonation eller minspel. Därför föll det sig mer rimligt att välja det lite mer opersonliga alternativet med enkäter, vilket jag tror har gynnat undersökningen.

För att tillföra enkäten mer substans än om huruvida eleverna känner till idiom eller inte, har jag försökt täcka upp för förlusten av den mer personliga interaktionen med intervju genom att istället be eleverna svara på följdfrågor om hur de förstod varje idiom. Detta med hopp om att få veta hur eleverna själva använder idiom och vilka strategier de använder för att tolka okända idiomatiska uttryck.

3.1. Utformning av enkäten

Enkäten bestod av 20 idiom. För varje idiom fick eleverna fyra svarsalternativ att välja mellan. Förutom de fyra svarsalternativen,

varav tre var distraktorer, ombads informanterna att motivera hur de uppfattade varje fråga. Informanterna kunde fylla i flera alternativ, vilket skulle ge så mycket information som möjligt för min analys av hur informanterna avkodade idiomerna.

I enkäten har jag valt att sätta alla idiom i en kontext, eftersom det är i kontext som man i regel möter idiom på ett naturligt sätt och de blir förståeliga.

3.1.1. Val av idiom

Det finns en uppsjö av idiomatiska uttryck i det svenska språket, vilket inledningsvis gjorde det svårt att begränsa urvalet av idiom. Till slut föll det sig att Lindfors Viklunds (1991) urval av idiom fick, till viss del, legat till grund som modell för min undersökning. Urvalet har dock modifierats något. Kriterierna är då som nu att idiomerna ska vara vanligt förekommande, vara verbfraser och ha en relativt vardaglig stilnivå, samt att några av dem kan betraktas som mer långsökta än andra (1991:15). De som har tagits bort från det ursprungliga urvalet av idiom har mestadels ersatts av idiom som innefattar kroppsdelar. Detta är tänkt att pröva om elever lättare förstår kroppsdelsideom, vilket Niemi (2002) menar är den mest förekommande typen av idiom i svenskt språkbruk. De idiom som i Lindfors Viklunds undersökning var svårare, liksom de som hon förutsåg vara svårare, har markerats med fetstil i tabellen nedan.

- (1) **Få sina fiskar varma**
- (2) Hoppa i galen tunna
- (3) Sitta med armarna i kors
- (4) Lägga näsan i blöt
- (5) Vara ett oskrivet blad
- (6) Gå på knäna
- (7) Få fria händer
- (8) Lägga rabarber på något
- (9) **Få vatten på sin kvarn**
- (10) Falla på läppen
- (11) **Vädra morgonluft**
- (12) Få kalla fötter
- (13) Ha is i magen
- (14) Ha skinn på näsan
- (15) Trampa i klaveret
- (16) Sopa under mattan

- (17) Kliä i fingrarna
- (18) Få blodad tand**
- (19) Ha en räiv bakom örat
- (20) Visa framfötterna

Tio idiom går att föra till kategorin kroppsdelsidiom, som till exempel *sitta med armarna i kors* och *gå på knäna*. Återstående tio idiom har valts ut för att de antingen bygger på metaforik som baserar sig på vardagliga betraktelser, som *sopa under mattan* och *få vatten på sin kvarn*, eller att de har en dold innebörd, som till exempel *lägga rabarber på något*.

3.1.2. *Distraherande alternativ*

För varje idiom i enkäten finns det fyra svarsalternativ. Ett av dem motsvarar definitionen från SAOL, medan de tre övriga utgör distraktorer till detta. För att få någon form av beständigt värde i enkätundersökningen var det viktigt att konstruera trovärdiga och för idiomets passande distraktorer, som inte skiljer sig för mycket från ordboksdefinitionen när det gäller form och stil. Distraktorerna är egenkomponerade och specifika för denna enkätundersökning, vilket kan ha medfört att vissa distraktorer är mindre trovärdiga än andra. En tanke bakom distraktorerna är att de i vissa fall ska fungera som en mer bokstavig tolkning av idiomets betydelse, innefatta en motsats, eller att de skulle kunna förknippas med vissa delar av idiomets komponenter.

3.2. Informanterna

Enkäten lämnades ut till elever på gymnasiet. Det är en grupp elever som precis tagit steget från den obligatoriska skolformen till den frivilliga, och som kanske är på väg mot eftergymnasiala utbildningar. Det kan vara intressant att undersöka vad de bär med sig i detta steg. Alla eleverna går på det studieförberedande samhällsprogrammet.

I kursplanerna för svenska på gymnasiet står det inte uttryckligen att idiom är något som lärs ut, eller att eleverna ska känna till idiom. För de högre betygen i svenska A och B (Skolverket:kurskod SV1201, SV1202) sägs däremot att eleven ska kunna använda slående och effektfulla stilmedel i tal och skrift, samt tolka bildspråk och uppfatta olika innebörder i lästa texter, varför jag antar att de högre årskurserna på gymnasiet förstår idiom bättre än de som precis har börjat på gymnasial utbildning.

När det gällde valet av skolor där undersökningen kunde göras var tanken att vissa orter har en mer homogen språkkultur och att elever i dessa förstår idiom bättre än elever i mer heterogena språkmiljöer. Detta grundar sig i tanken om att dialekter och äldre språktraditioner lever kvar i större utsträckning i mindre samhällen och landsbygd (Thelander 2007:168), samt att tillströmningen av folk med annat språkbruk är mindre i dessa samhällen. Därför föll sig valet på två skolor i olika delar av Västra Götaland. Den ena skolan ligger i en mindre stad i Skaraborg med låg invandrartäthet, vilket skulle representera en viss sociokulturell uppväxtmiljö, i denna studie kallad *småstaden*. Den andra skolan ligger i en förort till Göteborg med relativt hög invandrartäthet, och kan representera den andra sociala uppväxtmiljön, i denna studie kallad *förorten*.

Enkäten har delats ut till en klass i förorten och tre klasser i småstaden, varför fördelningen också är väldigt ojämn mellan de två sociokulturerna. I småstaden har enkäten delats ut i tre klasser. I årskurs ett har 27 enkäter delats ut. I denna grupp har fem elever ett annat förstaspråk. I årskurs två har 21 enkäter delats ut, där fem elever har annat förstaspråk än svenska, och i tredje årskursen har 18 enkäter delats ut. I denna klass har två annat förstaspråk än svenska. Även i förorten har 18 enkäter delats ut, där sju elever har annat förstaspråk.

4. Redovisning

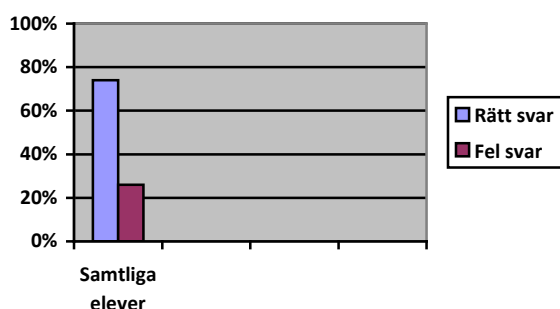
I detta avsnitt kommer resultaten av undersökningen att redovisas och kommenteras. Redovisningen kommer att gå från en analys av den generella idiomkunskapen hos eleverna till att analysera och diskutera vissa av de enskilda idiomerna mer grundligt.

4.1. Idiomens betydelse

I det närmast följande redovisar jag den information som har kunnat inhämtas från informanternas svar på enkäterna. Resultaten analyseras utifrån följande faktorer: 1) sociokulturellt område, 2) förstaspråk samt 3) ålder. I och med att endast en klass i förort har deltagit i undersökningen kommer denna enbart att jämföras med samma årskurs från småstaden.

Figur 1 visar en sammanställning av resultaten hos samtliga informanter som har deltagit i undersökningen utan avseende på de tre ovan nämnda faktorerna. Resultatet är framräknat efter antalet möjliga,

korrekta svar på de tjugo frågorna, vilket på 84 informanter var 1.680 svar. Detta antal svar har sedan dividerats med elevernas faktiska, korrekta svar, alltså 1.242. Utifrån figur 1 kan det utläsas att 74% av alla elever har valt rätt svarsalternativ, medan de i 26% av fallen har kryssat i fel svarsalternativ. Detta antyder att informanterna överlag har god kunskap om idiom, eller att de lyckats utläsa rätt betydelse i sammanhanget.

Figur 1. Tabell över enkätresultat från samtliga elever

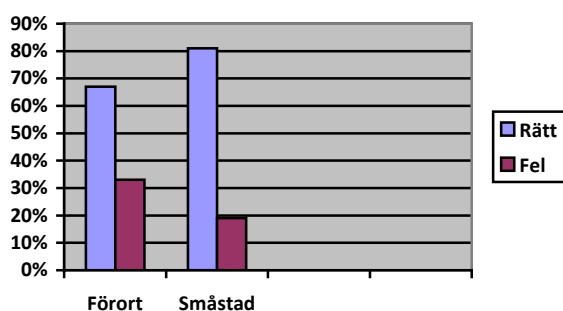
I jämförelse med Lindfors Viklunds (1991) undersökning verkar det som om gymnasieeleverna har klarat sig ungefär lika bra som hennes informanter, som uteslutande hade svenska som andraspråk. Informantgruppen i min undersökning var främst förstaspråkstalare, men resultatet bör dock inte behandlas som något dåligt resultat. Resultatet var snarare över förväntan. Med tanke på att figurativa ordförbindelser enligt Prentice & Sköldberg (2010) är relativt lågfrekventa i elevers skrivande, visar denna undersökning på att de ändå har ganska god kunskap om metaforiska uttryck.

Det ska dock påpekas att idiomurvalet och distraktorerna inte är de samma som i tidigare undersökning, varför det inte går att göra en likvärdig jämförelse med till exempel Lindfors Viklund. Den innehåller bland annat dubbelt så många kroppsdelsidiom, vilket skulle kunna tala för att uttrycken är lättare att avkoda.

4.1.1. Sociokulturellt område

Eftersom endast en klass från förort har deltagit i undersökningen jämförs denna bara med samma årskurs från småstaden. Båda klasserna består av 18 elever vardera, vilket genererar 360 möjliga svar i enkäten för varje klass.

Av resultaten att döma kan det i den här studien utläsas att elever från småstaden generellt sett är säkrare på att utröna betydelsen av idiom, än elever från förorten. Värt att nämna i sammanhanget kan vara att sju av eleverna från förorten har ett annat förstaspråk än svenska, medan klassen i småstaden bestod endast av två elever med annat förstaspråk. Som framgår av resultaten i Figur 2, har eleverna från småstaden svarat rätt i 81% av fallen och endast 19% av svaren har varit felaktiga. Av eleverna från förorten valde 67% av informanterna rätt betydelse och 33% fel betydelse.

Figur 2. jämförande resultat från småstad och förort

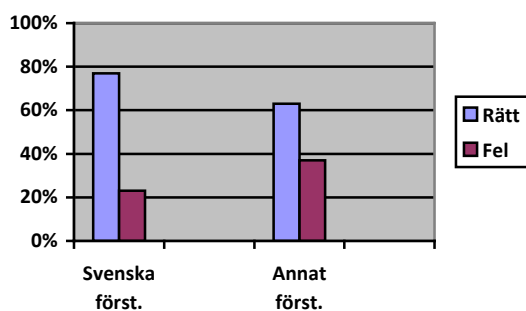
Som nämnts bestod förortsklassen av sju elever med annat förstaspråk än svenska. Dessa elever valde rätt betydelse i 53% av fallen och fel i 47% av fallen, vilket är något sämre resultat än eleverna med svenska som förstaspråk i samma klass, som kryssade för rätt alternativ i 76% av fallen. Förstaspråkselevernans resultat står dessutom i linje med resultatet för samtliga elever.

En möjlig förklaring till förortselevernans lägre resultat kan bero på sociokulturella faktorer. Invandrartäta förorter har en mer mångfacetterad språkgemenskap än andra områden, vilket skulle kunna betyda att de har andra språkförutsättningar än ungdomar i den mindre staden. Detta antagande grundas på att dialekter och språktraditioner bevaras längre i landsbygdsmiljö och mindre samhällen än vad det gör i storstadsmiljö. Detta beror på rörligheten, alltså på att in- och utflyttningen bland befolkningen i mindre städer är mindre än den i storstaden (Thelander 2007:168).

4.1.2. Förstaspråk

Även om informantantalet är något för litet för att man ska kunna dra några egentliga slutsatser om förstaspråkens betydelse för förståelse av

idiom, så är det troligt att informanter med annat förstaspråk kommer att ha något sämre resultat än de med svenska som förstaspråk. Särskilt med tanke på att det kan ta ett tag innan man lär sig metaforiska innebörder och idiom i ett nytt språk (Luthman, 2002). I denna undersökning stod elever med annat förstaspråk för 23% av alla informanter och 77% hade svenska som förstaspråk, alltså 65 elever. Av de 23 procent av eleverna med annat förstaspråk än svenska, vilket var 19 personer, finner vi elva i småstaden utspridda på tre årskurser och sju personer i förorten i den tredje årskursen.

Figur 3. Informanternas svar beroende på förstaspråk.

Utifrån Figur 3 går det att utläsa att informanter med svenska som förstaspråk har valt rätt svarsalternativ sammanlagt 77% av gångerna och fel i 23% av fallen. Av informanterna med annat förstaspråk än svenska har 63% valt rätt svarsalternativ och 37% har valt fel. Delar vi upp de informanter som har annat förstaspråk beroende på sociokulturell bakgrund kan vi se att eleverna från småstaden presterar bättre. De väljer rätt alternativ i 75% av fallen, vilket motsvarar det totala medelvärdet för samtliga elever, medan informanterna från förorten svarar rätt på 53% av frågorna, det vill säga drygt hälften.

Som möjlig förklaring till att det är så stor skillnad mellan flerspråkseleverna finns bland annat variabeln hur länge eleverna har pratat svenska, samt interaktionen med svenska språket. Enligt Vygotsky är interaktionen och mötet med människor runt omkring oss en viktig faktor i språkinlärningsprocessen (Sigurd & Håkanson 2007:150). Detta innebär i sin tur att en stor del av språkprogressionen lärs in i ett samspel med de personer som språkinläraren har i sin närmaste omgivning (Andersson 1999:30).

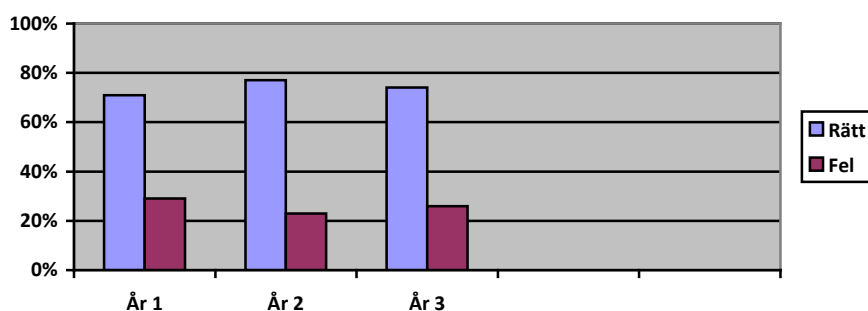
Eftersom ingen startålder för eleverna med svenska som andraspråk undersökts i enkäten är det svårt att dra några slutsatser om huruvida detta är en viktig faktor när det gäller kunskapsläget. I enlighet med Prentice & Sköldberg (2010) visar däremot resultaten att elever med

svenska som förstaspråk tenderar att ha bättre kunskap om konventionaliserade uttryck än flerspråkiga elever, vilket stämmer också för denna undersökning.

Jämför vi föreliggande studies andraspråkstalare med dem från Lindfors Viklund (1991) är resultatet relativt lågt. Det bör dock tas i beaktande att informanterna i hennes undersökning generellt sett har hög utbildningsgrad och är vuxna. Enligt Piaget lär vi oss enbart de ord och begrepp vi har kognitiv förmåga att förstå (Sigurd & Wikström 2007:150), och det skulle kunna vara en förklaring till att de äldre har lättare att förstå idiomerna. Vidare kan vi även se att vuxnas språkprogression fortsatt utvecklas ”på diskursnivå och då det gäller behärskning av olika stilistiska register” (Viberg 2002:41).

4.1.3. Årskurs

Emedan alla elever som deltog i undersökningen kommer från samhällsprogrammet, vilket är ett högskoleförberedande gymnasieprogram, gick jag inledningsvis in med förväntningen att elever på tredje och sista året skulle vara märkbart bättre på att se den metaforiska innebörden hos idiom än eleverna i första årskursen. Detta med tanke på att de läst mer avancerade svenskkurser och ska ha ytterligare fördjupat sina kunskaper av språket som kommunikationsmedel.

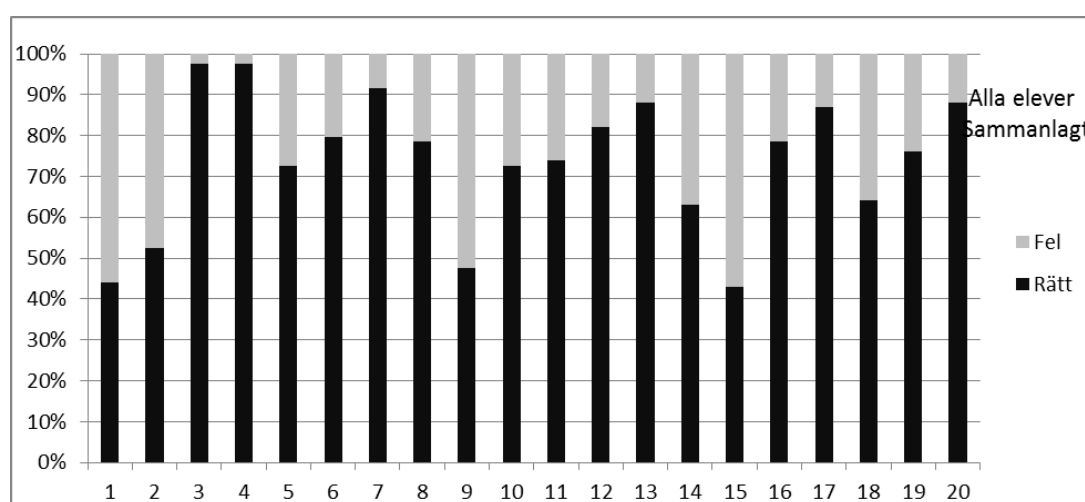
Figur 4. Samtliga resultat beroende på årskurs.

Av resultaten att döma i diagrammet för Figur 4 visar inte de högre årskurserna någon märkbar skillnad gentemot den första årskursen i gymnasiet, trots högre studier i svenskämnet. Informanterna i årskurs tre svarade rätt på 74% av frågorna medan 26% svarade fel. I årskurs två svarade informanterna rätt i 77% av fallen och 23% kryssade i fel alternativ. I första årskursen svarade 71% rätt och 29% fel. Dessa resultat var över förväntan goda i alla årskurser. Det verkar dock inte vara någon större skillnad på de olika årskurserna i gymnasiet, av mina

resultat att döma. Hade samma undersökning gjorts i ännu lägre årskurser, eller prövat vuxna informanter, hade man möjligtvis kunnat märka en viss skillnad.

4.2. Lätta och svåra idiom

Jag kommer här att redovisa de idiom som varit svårare respektive enklare för informanterna att tolka. Nedan visas ett diagram över alla idiom som redovisats och hur samtliga elever har presterat vid tolkning av varje enskilt idiom. Resultatet är uträknat med antal möjliga rätt per idiom på 84 informanter.

Figur 5. Samtliga idiom och resultat från samtliga informanter.

I figur 5 kan vi se att informanterna har relativt god kunskap om de flesta idiomerna. Det uppvisas till och med nästan full förståelse för vissa idiom, vilket kan betyda att vissa idiom är mer levande i informanternas språkbank. En effekt av detta verkar dock vara att vissa idiom är svårare att förstå i samtliga klasser, och oberoende av förstaspråk.

4.2.1. Lätta idiom

Absolut lättast att förstå är idiomerna *lägga näsan i blöt*, samt *sitta med armarna i kors*. Bland informanterna är det 98% som har svarat rätt på dessa. Näst efter dem är *få fria händer*, med 92% rätt svar, samt idiomerna *ha is i magen* och *visa framfötterna*, som båda förstås av 88% av informanterna.

Vad som är intressant för alla dessa idiom är att samtliga innefattar en metaforik som anspelar på en kroppsdel. Det är alltså så kallade

kroppsdelsidiom, som är de lättaste för eleverna att förstå innebörden av. Enligt Svanlund tenderar kroppsligt motiverade metaforer vara mer bildliga än andra metaforer, eftersom de är bildligare redan i utgångsläget (2001:329).

I Lindfors Viklunds (1991) undersökning var två av de lättaste idiomerna *se mellan fingrarna* och *lägga näsan i blöt* (1991:20–21). Även här är det alltså kroppsdelsidiom som flest har tolkat rätt. De verkar ha en mer universell karaktär än många andra idiom, vilket gör dem lättare att förstå, oberoende av förstaspråket.

4.2.2. Svårare idiom

Precis som vissa idiom visade sig vara enkla att förstå är det ett antal idiom som få har fullt grepp om. I min undersökning var det svåraste idiomerna *trampa i klaveret*. För detta idiom inkom endast 43% rätta svar. Efter det kommer idiomerna *få sina fiskar varma*, som förstods av 44% av informanterna. Andra svåra idiom var *få vatten på sin kvarn*, där 48% svarat rätt, och *hoppa i galen tunna* med 52% rätta svar.

Gemensamt för dessa idiom verkar vara att de flesta bygger på en metaforik som kan vara svår att tolka om man inte har särskild kunskap om vad vissa ord betyder och hur saker och ting fungerar, till exempel en kvarn. I en elevs förklaring av *få vatten på sin kvarn* beskriver hon det som om man är ensam om sin åsikt. Eleven skriver ”det är inte bra att få vatten på en kvarn, då fungerar den inte”. Vidare kan vi anta att vissa idiom är svårare att förstå när de innehåller ålderdomliga ord och böjningsformer som inte längre är så vanliga (Sköldberg 2004:37), i denna undersökning till exempel *trampa i klaveret* och *hoppa i galen tunna*. Det går också att diskutera huruvida idiomerna i fråga har så kallad svag bildlighet (Svanlund 2001: 99), vilket betyder att det inte längre aktiverar några föreställningar från källdomänen.

4.3. Förståelsedifferenser mellan informanterna

Den största skillnaden när det gäller idiomens avkodningsbarhet märks framförallt i grupperna svenska som förstaspråk och som andraspråk. Alla elever hade generellt sett svårt med samma idiom, men gruppen med svenska som andraspråk skiljde sig något från svenska som förstaspråk. Bland andraspråks elever var idiomerna *få blodad tand* och *falla på läppen* nästan lika svåra att tolka som *få sina fiskar varma*.

Detta stämmer väl överens med Lindfors Viklunds (1991) informanter, vilka alla hade svenska som andraspråk. Även de hade alltså

svårast att tolka *få sina fiskar varma* och *få blodad tand* (1991:21). I enlighet med Lindfors Viklunds studier verkar det inte som om andraspråksinlärare har några större problem med att förstå idiom generellt sett (1991:26). Vissa idiom verkar dock vara svårare att tolka innebörden hos, vilket bland annat kan förklaras med bildlighet och huruvida liknande idiom är förekommande i andraspråksutövarens egna språk.

Falla på läppen var dock oväntat svårt för elever med annat förstaspråk. Hos elever med svenska som förstaspråk var kunskapen om idiomets innebörd över medel. Varför förståelsen är lägre hos elever med annat förstaspråk kan diskuteras, men inget säkert svar går att fastslå. Leverato (1993:119-122) menar dock att andraspråkstalare tenderar att oftare tolka idiom bokstavligt. I de svar som var fel hos andraspråkstalarna för *falla på läppen* valde flest elever distraktorn *gjorde mamma ledsen*, vilken kan ses som en bokstavlig tolkning av idiomet.

4.4. Hur tolkar eleverna idiomerna?

I detta avsnitt redovisar jag hur eleverna tolkat tre olika idiom. De tre idiomerna är: *få sina fiskar varma*, *falla på läppen*, och *sitta med armarna i kors*. Att jag valt ut just dessa tre idiom är för att dessa uppvisat mest variation bland när det gäller de skrivna svaren, och att de antingen har varit svåra eller lätta för vissa informantgrupper. Här kommer även elevernas tankestrategier att relateras till Cacciari (1993). För att underlätta för läsaren är rätt svarsalternativ understruket för varje idiom.

4.4.1. Fråga 1. Erik fick sina fiskar varma efter middagen

Få sina fiskar varma visade sig vara ett av de svåraste idiomerna i undersökningen för samtliga elever, vilket även visat sig när eleverna försökt tolka den metaforiska innebörden.

I svarsalternativet *han gjorde bort sig* förklarar två elever, den förste med annat förstaspråk och den andra med svenska som förstaspråk, hur de har uppfattat meningen. De skriver: ”sina fiskar varma = rodnader i kinderna”, samt ”varma, att han blev generad”. Båda uppger att uttrycket gav ledtrådar.

Två elever med svenska som förstaspråk, vilka har valt svarsalternativet *han blev utskälld* förklarar idiomet på följande vis: ”Varm fisk = örfil”, samt ”Han hade gjort något fel, blev utskälld och fick sina

fiskar efter middagen”. Dessa nämner även att uttrycket gav dem ledtrådar om betydelsen.

En av de elever som valt svarsalternativet *han fick magknip* förklarar svarsalternativet, samt att det gav ledtrådar om betydelsen. Eleven skrev att ” efter maten blev ”fiskarna” varma och han fick magknip.”. Eleven hade svenska som förstaspråk.

Bland de elever som valt svarsalternativet *han ångrade sig* finner vi bland annat en elev med annat förstaspråk än svenska som beskrev uttrycket på följande vis, samt att hon förstod uttrycket med hjälp av sammanhanget: ” Fiskar får man varma och då kan man ändra sig efter man sett dom”.

Av de här svaren kan vi se att informanterna i vissa fall ser samma effekt av att få sina fiskar varma, alltså att man på något sätt får rodnader på kinderna. Det kan man få av att både få en örfil och av att bli generad, vilket också kan vara en effekt av att bli utskälld. Här verkar det som om eleverna har hittat samma nyckelord, alltså varma fiskar, men analyserat den semantiska innebörden olika.

Vissa av eleverna verkar dock ha funnit nästa ord i meningen vara av större betydelse, alltså att man har gjort något dumt eller ett dåligt val och får ta konsekvensen av sitt handlande efter middagen. Här verkar det snarare vara en fråga om orsak och verkan, alltså att de har fått varma fiskar och ändrat sig eller fått magknip.

Intressant för just detta uttryck kan tilläggas att elever som svarat att de antingen använder det själva eller förstår vad det betyder utgör 51% av dem som svarat rätt på idiomet. Detta motsvarar 19 av de 37 eleverna som svarat rätt på frågan, varav endast en informant är bosatt i förortsområdet.

Det känns relevant att diskutera idiomets bildlighet med tanke på det dåliga resultatet hos eleverna när det gällde avkodning. Utifrån elevernas svar kan man se att många försökte finna någon form av källdomän för idiomet, vilket verkar ha varit svårt. Enligt Friedländer (1969:29) är *få sina fiskar varma* ”ett av många ålderdomliga talesätt där stryk har kommit att betecknas med namnet på en maträtt. Ett gammalt ord är *munfisk*, detsamma som örfil”. Vissa elever har alltså inte bara sett en utskällning, vilket är den vanliga förklaringen, utan också den bakomliggande betydelsen.

Bildligheten hos *att få sina fiskar varma* kan dock ses som något blekare än hos flera av kroppsdelsidiomen. *Varma fiskar* verkar inte på samma sätt väcka de ursprungliga associationerna, eftersom det bygger på ett ålderdomligt och nästan bortglömt begrepp. Sköldberg förklarar att det kan vara svårt för samtida språkbrukare att förstå äldre

metaforiska uttryck och skriver att de kan ”ha upplevts som en metafor förr i tiden” (2004:196), men att det kanske inte är fallet längre. Detta medför också att bildligheten hos vissa äldre metaforer kan försvåra förståelsen av dess metaforik.

4.4.2. Fråga 10. *Min flickvän verkade falla...*

I nästa idiom, *Min flickvän verkade falla min mamma på läppen*, hade mer än hälften av alla informanter med annat förstaspråk problem att förstå idiommet. Bland resten av informanterna var dock förståelsen relativt god.

Av elever som valt svarsalternativet, ”*Hon verkade göra henne besviken*”, finner vi bland annat två elever, den ena med svenska som första språk och den andra med svenska som andraspråk. De har båda nämnt att de förstått uttrycket utifrån sammanhanget och kommenterar, ”Det låter som mamma blev missnöjd” och ”Falla på läppen lät negativt”.

Bland elever som svarat alternativ, *hon verkade tycka om henne*, kommenterar två elever, också här den ena med svenska som förstaspråk och den andra med annat förstaspråk än svenska, ”min smak- falla på läppen?” ”Falla på läppen- smak- falla i smaken”. Eleven med svenska som förstaspråk har avkodat uttrycket med hjälp av sammanhanget, och eleven med annat förstaspråk än svenska säger att hon både förstår vad det betyder och att hon använder det själv.

För alternativet, ”hon verkade göra mamma ledsen”, svarar två elever med annat förstaspråk med följande kommentarer: ”falla, läppen... hänga läpp = ledsen”, ”När läppen faller ser man ledsen ut”. Den första eleven har kryssat i att uttrycket används av henne själv och den andra säger att hon har hört och förstått det sedan tidigare.

Vissa elever verkar ha tolkat den semantiska innebörden av *falla* bokstavligt. Om läppen faller indikerar detta en negativ känsla, till exempel att man är ledsen, eller missnöjd. En elev nämner även ett annat idiom i sitt svar, som är ett idiom för nedstämdhet, alltså *att hänga läpp*. I dessa fall kan vi se att *falla* torde vara ett nyckelord för informanterna, eftersom det är just detta som får en person att se ledsen ut, det vill säga om läppen hänger.

Bland de elever som svarat att hon tyckte om henne nämner två något med smak i samband med läppen. En av eleverna nämner även ”falla i smaken”, vilket är ett uttryck med samma betydelse, alltså att man tilltalas av något efter eget tycke. Det kan diskuteras huruvida man faktiskt känner smak genom läppen, men det verkar vara så eleverna har

tolkat ordet i sammanhanget. Här är det fråga om ett orsak-verkanförhållande genom att man får något på läppen och det i sin tur faller en i smaken. Denna tanke återfinns i ord som läppja, där man faktiskt avsmakar något försiktigt med läpparna.

4.4.3. Fråga 3. Måns satt med armarna i kors när vi jobbade

Det sista idiomet jag redovisar är ett av de som idiom överlägset flest elever förstod innebörden av, alltså *sitta med armarna i kors*.

Här finner vi bland annat två elever med annat förstaspråk än svenska. De nämner att de själva använder uttrycket och kommenterar, ”Sitter man i kors kan man inte göra mycket”, samt ”Det är så man sitter när man chillar”. En av eleverna med svenska som förstaspråk kommenterar, ” Man kan inte jobba om man inte använder händerna”. Hon kryssar även i att hon hört det och själv använder det.

Det intressanta med just detta idiom är att det verkar vara mer eller mindre konsensus om hur man tolkar det, eftersom nästan alla beskriver det på samma sätt. Det verkar vara bildligt på ett sätt som är reellt och greppbart för informanterna. Det inbegriper dels en kroppsdel och relaterar domänen kors i relation till rörlighet, vilket skulle betyda att man är oförmögen att röra armarna.

Eleverna i exemplen verkar använda främst två strategier när de tolkar idiomet. Bland annat har eleverna visualiserat händelsen och verkat se den faktiska aktiviteten, det vill säga avsaknaden av den. Vidare har eleverna sett ett orsak-verkan-samband mellan att sitta med armarna i kors och att inte kunna arbeta på grund av det.

5. Slutsats

Undersökningens huvudsyfte är att ge en inblick om huruvida gymnasieelever förstår och tolkar vanligt förekommande svenska idiom. Med resultatet i hand visar det sig att elever har god kunskap om idiom. Det är mycket möjligt att de goda resultaten har att göra med hur enkäten är utformad, ändå bör man tolka resultatet som att eleverna förstår och har kunskap om idiomatiska uttryck. Vissa idiom verkar ha universell karaktär och förstås oberoende av förstaspråk, medan andra är svårare att förstå.

I den teoretiska bakgrunden till min undersökning 2.2 försökte jag visa på sambandet mellan metafor och idiom. Där redovisades bland annat Lakoffs teorier om det universella samspelet mellan den män-

skliga kognitionen och metaforers karaktär. Utifrån resultaten i undersökningen visar det sig att idiom som har en metaforik med ursprung i människans närmaste sfär, alltså hennes kropp och andra vardagsföreteelser verkar vara enklare att förstå och tolka. Utgångspunkt för denna studie var att denna typ av idiom skulle vara enklare att tolka än mer kulturellt betingade idiom, vilket visade sig stämma för min undersökning. Vidare verkar bildligheten hos dessa idiom vara stark, då källdomänen skapar tydligare referensramar än hos mer lexikaliserade fraser, så som *trampa i klaveret* och *få sina fiskar varma*. Problemet med dessa idiom verkar vara att det är svårt att utläsa någon betydelse i de ingående delarna. Enligt Gibbs (1993:58) blir det svårare att förstå den metaforiska innebörden och dess ursprung ju mer lexikaliserat ett uttryck är. Till slut övergår den metaforiska betydelsen till att bli en ny bokstavlig betydelse för uttrycket.

Utgångspunkten att den sociokulturella bakgrunden spelar stor roll vid förståelse av idiomatiska uttryck, då den skulle kunna betraktas som en äldre språkform, verkar inte vara särskilt avgörande för huruvida elever förstår idiom bättre eller sämre. Det avgörande för mitt resultat är istället vilket förstaspråk eleverna har. Det är dock intressant att eleverna med annat förstaspråk i förorten klarade undersökningen sämre än de i småstaden. Detta har troligtvis med språkprogression att göra och hur länge de talat svenska. Eftersom just detta inte undersöktes hade det varit intressant att göra vidare studier kring andraspråksinlärare och vad som kan försvåra förståelsen av metaforiska uttryck hos dem.

6. Källförteckning

Andersson, Lars-Gunnar 1999. *Fult språk: svordomar, dialekter och annat ont*. Stockholm: Carlsson Bokförlag AB

Anward, Jan & Per Linell (1976) ”Om lexikaliserade fraser i svenskan” i *Nysvenska studier. Tidsskrift för svensk stil- och språkforskning* 55/56. 1975-1976. Lund: s. 77-119.

Cacciari, C 1993. [The Place of Idioms in a Literal and Metaphorical World]. I: Cristina Cacciari & Patrizia Tabossi (red.): *Idioms: Processing, Structure, and Interpretation*. Hillsdale, N.J.: Erlbaum. S. 27–55.

Lindfors Viklund, M, 1991: Svenska Idiom. Ur ett universellt perspektiv. *Nordrapport 7*. Rapporter från institutionen för nordiska språk/svenska vid Göteborgs universitet. Göteborg: Institutionen för nordiska språk/svenska.

Friedländer, H. 1969. *Varför säger man så?* Stockholm, Liber AB
Gibbs, Jr., Raymond W 1993. [Why idioms Are Not Dead Metaphors]. I: Cristina Cacciari & Patrizia Tabossi (red.): *Idioms: Processing, Structure, and Interpretation*. Hillsdale, N.J.: Erlbaum. S. 57–77.

Levorato, M. Chiara, 1993: [The Acquisition of Idioms and the Development of Figurative Competence]. I: Cristina Cacciari & Patrizia Tabossi (red.): *Idioms: Processing, Structure, and Interpretation*. Hillsdale, N.J.: Erlbaum. S. 101–128.

Luthman, Hans, 2002: *Svenska idiom: 3500 vardagsuttryck*. Lund: Folkuniversitetets förlag.

Prentice, Julia & Sköldberg, Emma 2010. [Klättra på väggarna eller bara vara ett med soffan? Om figurativa ordförbindelser bland ungdomar i flerspråkiga skolmiljöer]. I: Prentice, Julia, *På rak sak: Om ordförbindelser och konventionaliserade uttryck bland unga språkbrukare i flerspråkiga miljöer*. Göteborg: Intellecta Infolog, s. 5-35.

Sigurd, Bengt & Gisela Håkansson 2007. *Språk, språkinläring och språkforskning*. Lund: Studentlitteratur

Sköldberg, Emma 2004. *Korten på bordet – innehålls- och uttrycksmässig variation hos svenska idiom*. Göteborg: Elanders Infologistics Väst AB

Svanlund, Jan 2001. *Metaforen som konvention. Graden av bildlighet i svenskans vikt- och tyngdmetaforer*. Edsbruk: Akademitryck AB

Svensén, Bo 2004. *Handbok i lexikografi Ordböcker och ordboksarbete i teori och praktik*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag

Thelander, Mats 2007. *Från dialekt till sociolekt. I: Svenskan i tusen år: glimtar ur språkets utveckling*. Red. L. Moberg & M. Westman. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag AB, s. 163-181

Viberg, Åke. 1993. Andraspråksinläring i olika åldrar. I: Eva Cerú (red.): *Svenska som andraspråk: lärarbok 2, Mera om språket och inläringen*. Stockholm: Natur och kultur. S. 13–83.

Internetreferens

Skolverket kurskod Svenska A: SV1201.

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0304&infoty p=5&skolform=21&id=3205&extraId=>

Hämtad 2013-03-10

Skolverket kurskod Svenska B: SV1202.

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0304&infoty p=5&skolform=21&id=3206&extraId=>

Hämtad 2013-03-10